

2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2005. - № 35-36, № 37 - Ст. 446.

3. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2012. - № 19-20. - Ст. 179.

4. Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства : Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України від 23.04.2012 р. № 353/271/150. - [Електронний ресурс]: www.rada.gov.ua.

5. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України від 16 березня 2012 р. № 3 «Про внесення змін і доповнень до постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України від 25 червня 2009 р. № 1 «Про судову практику розгляду спорів щодо статусу біженця, видворення іноземця чи особи без громадянства з

України та спорів, пов'язаних із перебуванням іноземця та особи без громадянства в Україні».

6. Панченко О. Питання вдосконалення адміністративного судочинства щодо вирішення справ стосовно статусу біженця, видворення іноземця чи особи без громадянства з України та тих, що пов'язані з перебуванням іноземця та особи без громадянства в Україні / / Вісник Вищого адміністративного суду України. - 2009. - № 3. - С. 8-12.

7. Палько В. Прийняття рішення про видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України // Південноукраїнський правничий часопис. - 2006. - № 1. - С. 160-163.

Аракелян М.М.

*здобувач кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету "Одеська юридична академія"
Надійшла до редакції 12.04.2012*

УДК 343.31

КРИМІНАЛЬНО-ПРОВАВА ХАРАКТЕРИСТИКА ВТРУЧАННЯ ЯК ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 376 КК УКРАЇНИ

Бершов Г. Є.

Незалежність судової влади - одна з базових умов прогресивного розвитку будь-якого демократичного суспільства. Відповідно до ст. 3 Конституції України права й свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Згідно зі ст. 55 Основного закону кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Відтак, посягання на незалежність правосуддя є прямою загрозою конституційним благам, які фундують прогресивний розвиток всього українського суспільства. Особливо гостро проблема забезпечення незалежності суду стоїть у країнах перехідного типу, до яких відноситься й наша держава. На жаль, достатньо поширеними залишаються факти втручання в діяльність судових органів, які переважно мають латентний характер, що актуалізує необхідність у виробленні дієвих механізмів запобігання вказаним суспільно небезпечним діям, чільне місце серед яких, належить кримінально-правовим засобам.

Суттєвий внесок у розроблення кримінально-правових проблем втручання в діяльність судових органів зробили такі вчені, як С.С. Аскеров, Є.М. Блажівський, І.Ю. Бунева, А.В. Воронцов, О.С. Горелік, О.І. Друзін, І.М. Залялова, О.О. Кваша, В.І. Осадчий, Л.Н. Попова, Н.А. Попов, Ш.С. Рощівська, А.В. Савченко, М.І. Хавронюк, О.І. Чучаєв та інші. Проте залишається ще низка теоретичних проблем, які потребують подальшої розробки. Однією з таких є потреба у визначенні сутності категорії «втручання» в діяльність судових органів, відмежування її від суміжних понять.

Метою статті є кримінально-правова характеристика втручання як ознаки об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 376 КК України.

Злочин, як і будь-який акт людської соціально значимої поведінки, має складний характер детермінації й

прояву, в яких щільно переплітаються внутрішні (суб'єктивні) й зовнішні (об'єктивні) фактори. Як слушно з цього приводу зазначав В.М. Кудрявцев, діяльність складає психофізичну єдність: поведінка людини має не лише психічний зміст, але, разом з тим, виражається й у зовнішніх об'єктивних формах діяльності, які викликають зміни в оточуючій дійсності [1, 9]. Юридично визначений набір ознак зовнішнього процесу протікання (вчинення) суспільно небезпечної, протиправної поведінки і є сутністю об'єктивної сторони складу злочину. На сьогодні в науці кримінального права найбільш визнаним є розуміння об'єктивної сторони складу злочину, згідно з яким вона розуміється як сукупність ознак, які визначають зовнішню сторону злочину й характеризують суспільно небезпечне діяння, яке спричиняє чи створює загрозу спричинення шкоди об'єкту злочину. Відтак, ознаками об'єктивної сторони складу злочину є суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність), суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок між діянням і наслідками, а також місце, час, обстановка, спосіб, знаряддя й засоби вчинення злочину.

Аналіз диспозиції ч. 1 ст. 376 КК України дає підстави стверджувати, що закріплений у ній склад злочину є формальним за конструкцією, а тому єдиною обов'язковою ознакою його об'єктивної сторони є суспільно небезпечне діяння. Останнє виражається у вживаному законодавцем словосполученні «втручання в будь-якій формі в діяльність судді». Категорія «втручання в діяльність», як особливий різновид суспільно небезпечного діяння, була предметом дослідження в дисертації Є.М. Блажівського (2010 р.). Окремим проблемам її тлумачення й використання в процесі кваліфікації були присвячені також праці В.І. Осадчого й І.М. Залялової (в аспекті втручання в діяльність працівників правоохоронних органів, державного діяча), С.А. Аскерова, О.О. Кваші, С. Штогун (щодо втручання в діяльність судових органів, захисника чи представника особи), І.М. Залялової, Н. Ніколаєнко (проблеми кваліфікації

© Г.Є. Бершов, 2012

злочинів, що стосуються втручання в діяльність посадових осіб та деяких інших вчених. Разом з тим, наявність значної кількості наукових робіт не сприяло виробленню єдиного бачення змісту втручання в діяльність тих чи інших суб'єктів, що зумовлено простим (не описовим) характером диспозицій всіх статей КК, де використовується зазначений термін і ст. 376 КК України, зокрема, а також різними методологічними підходами до вирішення зазначеної проблеми.

Так І.М. Залялова, розмірковуючи над змістом втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, пропонує розуміти під ним *перешкоджання* такій діяльності, підкреслюючи тим самим те, що втручання може відбуватися виключно у формі суспільно небезпечної дії [2, 75]. Однак навряд чи категорія «перешкоджання» здатна в повній мірі відобразити змістовне навантаження поняття «втручання», адже останнє як таке не завжди виявляється в перешкоджанні; винний, вчиняючи певні дії, спрямовані на втручання, може лише створювати загрозу перешкоджання, що прямо впливає зі змісту диспозиції ч. 1 ст. 376 КК України та формальної конструкції відповідного складу злочину.

Інші вчені висловлюють позицію, згідно з якою втручанням визнається діяння, спрямоване на ухвалення незаконного рішення в справі [3, 682]. Така інтерпретація втручання, на нашу думку, також не є оптимальною, адже, по-перше, не висвітлює його діяльнісної природи та, по-друге, суттєво обмежує сферу незаконного впливу на суддю ухваленням незаконного рішення в справі тоді, коли об'єктом злочину, передбаченого ст. 376 КК України, є суспільні відносини не лише у сфері правосуддя, а й у сфері іншої діяльності судді.

Є.М. Блажівський пропонує відмовитись від категорії «втручання в діяльність» на користь «втручання в здійснення повноважень». Останнє ж, на думку вченого, слід розуміти як умисне вчинення незаконних дій, що унеможливають або істотно ускладнюють виконання відповідною правомочною особою своїх службових (професійних) повноважень [4, 171]. Однак вживані автором поняття «унеможливлення», «істотне ускладнення» є досить оціночними й залежать не стільки від змісту безпосереднього втручання, скільки від його сприйняття відповідною службовою особою, її суб'єктивних якостей, обстановки вчинення злочину тощо. У зв'язку з цим, на нашу думку, застосування цих термінів на позначення «втручання» є не достатньо обґрунтованим.

Певну інтеграцію визначень втручання (щоправда, у діяльність правоохоронних органів; однак, в аспекті дослідження змісту самого втручання це не має принципового значення) у розрізі наведених трьох позицій, можна спостерігати в положенні п. 11 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.06.1992 р. № 8 «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів», відповідно до якого: «...Під втручанням у діяльність працівника прокуратури, органу внутрішніх справ, служби безпеки слід розуміти конкретні дії, спрямовані на перешкоду у виконанні цим працівником службових обов'язків або на досягнення прийняття неправомірного рішення» [5]. Таке бачення втручання, на нашу думку, є більш виваженим, ніж попередні, однак, також не позбавлене недоліків, а саме: у наведеному визначенні Пленум Верховного Суду України обрав телеологічний шлях тлумачення «втручання», здійснивши при-

в'язку до мети таких дій, натомість не розкрив змістовну специфіку останніх.

У науковій літературі також можна зустріти й інші визначення «втручання в діяльність», які, проте, ґрунтуються не на описанні змісту цієї категорії, а на перелічуванні можливих форм втручання, що не може задовольнити потреби нашого дослідження в з'ясуванні сутнісних характеристик об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 376 КК України.

У пункті 11 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 13.06.2007 р. № 8 «Про незалежність правосуддя» наведено вже більш предметне визначення втручання в діяльність судових органів: «Втручанням у діяльність судових органів слід розуміти вплив на суддю в будь-якій формі (прохання, вимога, вказівка, погроза, підкуп, насильство, критика судді в засобах масової інформації до вирішення справи у зв'язку з її розглядом тощо) з боку будь-якої особи з метою схилити його до вчинення чи невчинення певних процесуальних дій або ухвалення певного судового рішення. При цьому не має значення, за допомогою яких засобів, на якій стадії процесу й у діяльність судю якої інстанції здійснюється втручання» [7]. Аналогічну думку щодо визначення втручання через категорію «вплив» висловлюють також і такі вчені, як М.І. Мельник [7], Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін [8, 287] та деякі ін. Вважаємо, є сенс приєднатися до цієї позиції, здійснивши подальший її розвиток.

Звертаючись до граматичного (мовного) тлумачення терміну «втручання», з'ясуємо наступне. У тлумачному словнику С.І. Ожегова наводиться наступне пояснення втручання: «*Вмешаться* - 1. Стать участником чужого дела, ввязаться в спор, в разговор, в драку. 2. Принять участие в каком-н. деле с целью изменения его хода» [9, 63].

Ідентичне визначення наводиться й у тлумачному словнику української мови: «*Втручатися* - 1. Самочинно займатися чиймись справами, встрявати в чий-небудь стосунки тощо. 2. Брати активну участь у чомусь для припинення чого-небудь, протидіяння чому-небудь і т. ін.» [10, 71].

З наведеного можна зробити висновок, що втручання в діяльність судді можливо розуміти, як: а) самочинну, тобто всупереч встановленому порядку, участь у діяльності суду; б) протидію професійної діяльності судді. Однак досить проблематично видається можливість оперування такими визначеннями в законодавчому тексті, враховуючи надто неконкретний їх характер і можливість розширеної інтерпретації. У зв'язку з цим, на нашу думку, у диспозиції ч. 1 ст. 376 КК України варто відмовитись від використання досить абстрактної категорії «втручання» й замінити її більш практичною, яка передбачає однозначне тлумачення а, відтак, виключає криміногенні ризики, пов'язані з невинуватою широкою дискрецією безпосередніх правозастосувачів. На користь цієї пропозиції також може свідчити й та обставина, що в контексті порушення незалежності судової влади поняття «втручання» пов'язується законодавцем із діяльністю судових органів. Іншими словами - втручання в діяльність судді (протидія їй, самочинна участь у ній) може відбуватися виключно під час виконання суддею своїх службових обов'язків. Проте, як засвідчило проведене нами опитування суддів, більшість з них відмічали наявність стороннього впливу поза робочим часом (у побутовій обстановці, під час дозвілля). У такій обстановці з суворо логічної точки зору важко

назвати дії певної особи щодо судді втручанням у його професійну діяльність. Останнє можливе лише в ситуації професійної правової активності спеціального правового статусу судді.

С.С. Алексєєв, досліджуючи категорію правової активності, цілком обґрунтовано, на нашу думку, звернув увагу на те, що з соціальної та юридичної сторони вкрай важливо відокремити як самостійну таку діяльність, яка виражає державно-владні функції компетентних органів, посадових осіб від діяльності громадян, громадських організацій, яка проходить у правовій сфері [11, 168-169]. Така діяльність, зауважує С.О. Кульбач, схожа за своїми ознаками, вона завжди правова, однак вона істотно відрізняється за своїм змістом, що вимагає такого відокремлення, яке має не тільки теоретичне, а й практичне значення [12, 20]. Екстраполюючи ці думки фахівців у галузі теорії держави і права на площину дослідження правової активності судді як виразу його професійної діяльності та складової професійно-правової структури особистості, ще раз зазначимо, що втручання в таку діяльність можливе виключно під час професійної активності, тобто при безпосередньому виконанні функції суду. Поза такою ситуацією втручання в діяльність судді в принципі виключається. У зв'язку з цим, з метою універсалізації досліджуваної норми права в межах ст. 376 КК України вважаємо за доцільне оперувати категорією "вплив на суддю", який в контексті зазначеної статті чиниться з метою втручання в його професійну діяльність.

У тлумачному словнику С.І. Ожегова вплив розуміється як "1. Действие, оказываемое кем-чем-н. на кого-что-н., воздействие. 2. Авторитет, власть" [9, 61]. Аналогічним чином поняття "вплив" визначається й у тлумачному словнику української мови: "1. Дія, яку певна особа чи предмет або явище виявляє стосовно іншої особи чи предмета. 2. Сила влади, авторитету" [10, 68]. Отже, категорія "вплив на суддю" виражає будь-яку цілеспрямовану дію на нього, яка не прив'язується до правової активності судді, тобто до часу, обстановки виконання ним своїх службових обов'язків.

Крім того, варто зауважити, що поняття "втручання" відображає в більшій мірі вже певний результат, який хоча й виражається в діяльності - самочинна участь у судовому процесі, що проявляється в зміні звичайного перебігу подій, порядку й змісту діяльності судді. Проте не в кожному випадку вчинення досліджуваного злочину спричиняє такий результат (наприклад, коли суддя не придав значення висловленим на його адресу погрозам чи шантажу й жодним чином не скоригував свою службову діяльність у зв'язку з ними). Натомість категорія "вплив" відображає певну цілеспрямовану дію, процес, а не результат, який, власне, і визнається законодавцем суспільно небезпечним через створення загрози втручання - загрози зміні законного порядку й змісту діяльності судді.

Разом з тим, слід звернути увагу на те, що лише незаконний вплив варто розглядати як суспільно небезпечне діяння в контексті об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 376 КК України. Незаконним, зокрема, є вплив, якщо він:

1) вчинений у формах, які заборонені чинним законодавством або всупереч встановленого порядку. Законним є лише той вплив на суддю чи присяжного, який здійснюється: а) повноваженими суб'єктами судового процесу (слідчим, прокурором, позивачем, захисником тощо) щодо розгляду й вирішення справ або виконання суддею функції на стадії досудового розслідування сто-

совно оперативно-розшукової діяльності; б) у встановленому законом порядку, тобто з дотриманням визначеної форми впливу. Це може бути, наприклад, або ж останнє слово підсудного, яке промовляється з дозволу суду, або ж клопотання захисника чи прокурора, подане у встановленому публічному порядку під час судового розгляду тощо. Конкретні форми впливу (звернення, реалізація інших прав, повноважень у судовому процесі) визначені чинним процесуальним законодавством; в) за змістом - відповідати чинному законодавству, тобто стосуватися обставин справи, а не особистості судді, присяжного чи інших обставин, які не мають відношення до спору про право й можуть прямо чи опосередковано перешкодити об'єктивному й неупередженому виконанню суддею своїх службових обов'язків;

2) має на меті перешкодити виконанню суддею своїх службових обов'язків або добитися винесення неправосудного рішення. Вплив на суддю з метою перешкодити неправомірній його поведінці (наприклад, з метою запобігти отриманню суддею хабара за невиконання своїх службових обов'язків належним чином тощо) або добитися прийняття правосудного рішення не може розглядатися як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 376 КК України.

Отже, за результатами проведеного дослідження маємо змогу зробити висновок про доцільність внесення змін до диспозиції ч. 1 ст. 376 КК України, замінивши категорію "втручання в діяльність судді" на категорію "незаконний вплив на суддю". Упровадження цієї зміни, на нашу думку, позбавить необхідності тлумачення на власний розсуд терміну «втручання» й розширить сферу кримінально-правового захисту як правосуддя й іншої судової діяльності, так і особи, яка обіймає посаду судді.

Література

1. Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления. - М.: Госюриздат, 1960. - 244 с.
2. Залялова І.М. Кримінальна відповідальність за втручання в діяльність працівника правоохоронного органу: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. - Донецьк: Донецький юридичний ін-т Луганського держ. ун-ту внутрішніх справ, 2006. - 186 с.
3. Кругликов Л.Л. Юридические конструкции и символы в уголовном праве / Л.Л. Кругликов, О.Е. Спиридонова. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2005. - 336 с.
4. Блажівський Є.М. Зміст поняття "втручання в діяльність" в кримінальному праві України // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. - 2010. - № 1. - С. 166-173.
5. Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.06.1992 № 8. - [Електронний ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-92>.
6. Про незалежність судової влади: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 р. № 8. - [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-07>.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. - К.: Канон, А.С.К., 2002. - 1104 с.
8. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. - 4-е вид., переробл. і допов. - Х.:

Право, 2010. - 608 с.

9. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. - М.: Издательство "Азъ", 1992. - 921 с.

10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.: Ірпінськ: ВТФ "Перун", 2009. — 1736 с.

11. Алексеев С.С. Проблемы теории права: В 2-х т.: Т. 1. - Свердловск: Изд-во Свердлов. юрид. ин-та., 1972. - 396 с.

12. Кульбач С.О. Правова активність працівників міліції: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. - К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2008. - 170 с.

Бершов Г. Є.

*здобувач кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології ННІПМК ХНУВС
Надійшла до редакції 05.03.2013*

УДК 340.15

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА АГРЕСИВНІСТЬ ДІТЕЙ

Лактіонов Д. В.

Мета даної статті: виявлення залежності впливу засобів масової інформації на прояв рівня агресивності у дітей.

Найактуальнішою проблемою в дослідженнях сьогодення є зростання агресивності дітей. Це пов'язано передусім із загальною соціальною напруженістю, психологічною невірноваженістю всього суспільства. Актуальність цієї проблеми засвідчують статистичні дані, що наводяться працівниками різних соціально-психологічних служб, комісій у справах дітей та правоохоронними органами. За даними одержаними цими організаціями, в останні роки значно зросла дитяча злочинність. При цьому правопорушення часто супроводжуються актами жорстокості, агресії й насильства.

Аналізом досліджень даної проблеми займалися наступні науковці: В. Батиргареева, Р. Берон, О. Волянська, В. Голина, Б. Головкін, В. Гончаренко, О. Гордякова, І. Данышин, А. Долгова, О. Дроздов, С. Еніклопов, Д. Майерс, О. Михайленко, М. Назаров, В. Пушкарь, Д. Річардсон, М. Семчик, Д. Срібняк, К. Тарасов, А. Тузов, І. Туркевич, В. Шакун та ін.

Дослідження цього питання варто почати з визначення поняття агресії. Агресія є предметом дослідження багатьох наук, що вивчають поведінку людини. Поняття агресії можна зустріти в роботах психологів, педагогів, філософів, соціологів, психіатрів і кримінологів. Виявляється, що ближче всього до розглянутого питання підійшли дослідники в області психології й кримінології.

Психологи зі США Р. Берон і Д. Річардсон визначили агресію в такий спосіб: "Агресія - це будь-яка форма поведінки, націлена на образу або заподіяння шкоди іншій істоті, що не бажає подібного ставлення" [2, 26].

Інший психолог А. Арансон визначив агресію як "поведінка, націлена на те, щоб заподіяти шкоду або біль іншій людині" [3, 154].

Вітчизняні психологи І.А. Кудрявцев і Н.А. Ратинова в спільній роботі "Кримінальна агресія" визначили агресію як: "прояв агресивності в деструктивних діях, метою яких є нанесення шкоди тій або іншій особі" [1, 217].

Схоже розуміння агресії міститься в кримінології. Так, короткий кримінологічний словник визначає агресію як "дія, що наносить фізичну шкоду або психічну травму оточуючим людям, що супроводжуються сильними негативними емоціями - гнівом, ворожістю, ненавистю" [3, 312].

З обліком наведених вище визначень, на нашу думку, під агресією варто розуміти - поведінку людини, що наносить фізичну, моральну або матеріальну шкоду оточуючим людям. Як правило, подібного роду поведінка заборонена законом і може сприяти настанню криміна-

© Д.В. Лактіонов, 2012

льної або адміністративної відповідальності. У цьому випадку агресія призведе до здійснення злочину або правопорушення.

Залежно від об'єкта зазіхання агресію можна розділити на фізичну й вербальну.

Під фізичною агресією варто розуміти заподіяння шкоди іншим особам або матеріальним об'єктам за допомогою фізичної сили.

Під вербальною агресією варто розуміти заподіяння шкоди іншим особам за допомогою слів, жестів і інших дій, не пов'язаних із застосуванням фізичної сили. До вербальної агресії можна віднести словесну образу або приниження іншої людини й т.д.

У кримінальному праві й кримінології під застосуванням фізичної сили або погрози її реального застосування розуміється - насильство. Насильство поділяється на фізичне й психічне. Фізичне насильство є застосування фізичної сили, психічне - погроза її реального застосування.

З визначення насильства видно, що воно є одним із проявів агресії. Кримінологи поєднують злочини, вчинені за допомогою насильства, у групу насильницьких. До таких відносяться вбивство, заподіяння шкоди здоров'ю, катування, хуліганство.

Адміністративне право не містить поняття насильницького правопорушення, однак це не означає, що агресія не може лежати в основі окремих правопорушень. Склад деяких адміністративних правопорушень має багато загального зі складами окремих злочинів, в основі яких лежить прояв агресії. До таких правопорушень можна віднести: поширювання неправдивих чуток, що можуть викликати паніку серед населення або порушення громадського порядку (ст. 173-1 КУпАП); дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП), злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (ст. 185 КУпАП).

Дрібне хуліганство - це є нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян і інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян. З диспозиції даної статті видно, що дрібне хуліганство є прояв вербальної агресії.

Агресія викликається рядом певних властивостей особистості, визначених агресивністю. У психології під агресивністю розуміється: "властивість особистості, що міститься в наявності деструктивних тенденцій (диспозицій) в області суб'єктно-об'єктних відносин, готовності й переваги використання насильницьких засобів для реалізації своїх цілей" [4, 206].

Короткий кримінологічний словник визначає агресивність як стійку установку на агресивне поведіння, що може бути рисою особистості.

**ШВЕДНОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**